

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ KAP KACAKLA İLGİLİ SÖZ VARLIĞININ ÇUVAŞ TÜRKÇE- SİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Öz

Farklı coğrafyalarda farklı kültürlerin etkisinde kalırsa bile milletlerin ortak yaşamlarına dair izleri takip etmek mümkündür. Çünkü kültürel miras bir milletin hafızasında korunarak, sözlü ve yazılı bir şekilde ve hatta alet edevatlarla gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu çalışmada da Türk kültüründeki benzerlikler Türkiye Türkçesindeki kap kacak isimleri sınırlılığıyla ele alınmış ve Çuvaş Türkçesiyle karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma sonuçlarının her iki Türkçe kolundaki farklı kültürlerden etkilenmeleri ve korunan ortak öğelerin neler olduğunu ortaya çıkması hedeflenmektedir. Bunun başta kültür dil bilim olmak üzere Türkçenin söz varlığına, Türk kültür tarihine katkılar yapması umulmaktadır.

Çalışma verileri, temelde “pişirme, hazırlama ve servis etme için kullanılan kap kacaklar” ile “pişmiş veya pişmemiş gıdaların saklanması için kullanılan kap kacaklar” olmak üzere iki alt başlık altında incelenmiştir.

Pişirme, hazırlama ve servis etme için kullanılan araç gereçler içerisinde her iki lehçede de karşılığı bulunan 29 kap kacak adına ulaşılmıştır. Bunların 5 tanesinin aynı kelimenin ses değişimine uğramış biçimi olduğu görülmüştür: kaşık - кашăk (kaşwk), leğen-лаххан (lahhan), kazan-хусан (husan),

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
CILT 3 / SAYI 4 / EKİM
2020

Sorumlu Yazar Corresponding Author

Meryem ARSLAN
Mesut SÖNMEZ
Niğde Ömer Halisdemir
Ünv. Fen Edebiyat Fak.
Çağdaş Türk Lehçeleri ve
Edebiyatları Bölümü,
ameryem@ohu.edu.tr
Niğde Ömer Halisdemir
Ünv. Fen Edebiyat Fak.
Çağdaş Türk Lehçeleri ve
Edebiyatları Bölümü,
mesutsn33@gmail.com

Gönderim Tarihi

Received

02.10.2020

Kabul Tarihi

Accepted

04.11.2020

Atf

ARSLAN, Meryem,
SÖNMEZ, Mesut (2020).
“Türkiye Türkçesindeki
Kap Kacakla İlgili Söz
Varlığının Çuvaş
Türkçesiyle Karşılaştırılması”,
*Uluslararası
Türk Dünyası
Araştırmaları Dergisi*,
(3/4), 23-35

ARAŞTIRMA
MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

ocak - вучах (vuçah), tas - таз (téz)'tir. Yine bu alt başlıkta Türkiye Türkçesinde olup Çuvaş Türkçesinde karşılığı olmayan 64; Çuvaş Türkçesinde olup Türkiye Türkçesinde olmayan 10 kelime belirlenmiştir.

Pişmiş veya pişmemiş gıdaların saklanması için kullanılan araç gereçler alt başlığında da her iki lehçede karşılığı olan 15 kap kacak ismi tespit edilmiştir. Bunlardan yalnız bir tanesinin (ambar - амбар (ambar) her iki lehçede de ortak olduğu görülmüştür. Bu alt başlıkta Türkiye Türkçesinde olup Çuvaş Türkçesinde olmayan 32; Çuvaş Türkçesinde olup Türkiye Türkçesinde karşılığı olmayan 5 kelimeye ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Çuvaş Türkçesi, kap kacak, Türkçenin söz varlığı, Türk kültürü

COMPARİSON OF UTENSİLS NAMES OF TURKİSH WİTH UTENSİLS NAMES OF CHUVASH

Abstract

It is possible to follow the traces of the common lives of nations even if they are influenced by different cultures in different geographies. Because cultural heritage is preserved in the memory of a nation, it is transferred to future generations in verbal and written form and even with tools. In this study, the similarities in Turkish culture have been discussed with the limitations of the names of Turkish utensils and it has been tried to put forth in a comparative way with Chuvash Turkish. The results of the study are aimed to reveal the influences of different cultures in both Turkish branches and to reveal the common elements protected. It is hoped that this will contribute to the vocabulary of Turkish, especially culture and cultural linguistics, to the history of Turkish culture.

The study data were analyzed under two sub-headings as utensils for cooking, preparing and serving”and “utensils for storage of cooked or uncooked food”.

In the utensils used for cooking, preparing and serving, 29 utensils in both dialects have been reached. 5 of them are the voice-changed form of the same word: kaşık - кашăk (kaşwk), leğen-лаххан (lahhan), kazan-хусан (husan), ocak - вучах (vuçah), tas - таз (téz). Again in this subtitle, 64 words in Turkey Turkish, but not in Chuvash Turkish; 10 words in Chuvash Turkish but not in Turkey Turkish..

In the subheading of the utensils for storage of cooked or uncooked foods, 15 utensils in both dialects were identified. The only one of them (ambar - амбар (ambar)) in both dialects were also found to be common. It is subtitled 32 words in Turkey Turkish but not in Chuvash Turkish and 5 words in Chuvash Türkish but not in Turkey Turkish.

Keyword: Turkey Turkish, Chuvash Turkish, utensils,
Turkish vocabulary, Turkish culture

1. Giriş

Milletler, ortak yaşamlarına dair izleri farklı coğrafyalarda farklı kültürlerin etkisinde kalsalar da yaşatmaktadır. Çünkü kültür mirası bir milletin hafızasında korunmakta ve sözlü kültür, yazıyla veya alet edevatlarla gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu çalışmada da Türk kültüründeki benzerlikler Türkiye Türkçesindeki kap kacak isimleri sınırlılığıyla ele alınıp Çuvaş Türkçesiyle karşılaştırılarak farklı kültürlerden etkilenmeler ve korunan ortak öğelerin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Bunun başta kültürbilim başta olmak üzere Türkçenin söz varlığına¹, Türk kültür tarihine² katkılar yapması umulmaktadır.

Kap kacaklar ve mutfak kültürüyle ilgili ilk öğelerle tarih öncesi dönemlerden beri karşılaşılmaktadır. Bundan dolayı mutfak kültürü ve orada kullanılan ilk eşyaların ilk insanla birlikte başladığı ve zaman içerisinde gelişerek devam ettiğini söylemek mümkündür. Türklerin de 7. yüz yıldan itibaren yemek pişirmek için salonun yanında ayrı bir oda kullandıkları, 11. yüz yılda *aşlık* adı verilen odanın bugünkü mutfak denilen bölümün özelliklerine sahip oldukları bilinmektedir (Kalkan, 2007: 4). Sözcük anlamıyla kap kacak, tencere, tava, sahan vb. mutfak eşyası anlamına gelir. Bu çalışmada da kap kacak mutfakta kullanılan araç gereçleri ve mutfak malzemeleri (yiyecek, içecek gibi) için gerekli olan kapları karşılamak için kullanılmıştır.

¹ Bir dilin söz varlığında bulunan sözcükler yerli ve yabancı sözcükler olmak üzere iki ana başlık etrafında incelenir. Yerli sözcüklerin içerisinde, nesilden nesile aktarılan ve çekirdek sözcükler olarak adlandırılabilir sözcük bölümleri ise temel söz varlığını oluşturur. Organ adları, temel besin maddeleri, sıklıkla kullanılan fiiller, sıklıkla yakın işlerde kullanılan hayvanlar (fauna), eşyalar, tarım ve savunma araç gereçleri ve sayılar temel söz varlığı içerisinde yer alır (Aksan, 2004: 26-27; Coşar-Güneş, 2017: 88-89).

² El sanatları, günlük yaşamda kullanılan eşyalar ve nitelikleri Türklerin kültürel özelliklerinin içerisinde yer alırlar (Coşar-Güneş, 2017: 88-89). Yeme-içme kültürü ile yiyecek-içecek maddelerinin elde edilmesi, hazırlanması ve sunulması geleneksel kültürün en belli başlı ve en özgün etnik özelliklerindedir (Şahan Güney, 2007: 259).

Türkiye Türkçesinde kullanılan kap kakac için Çuvaş Türkçesinde *катка-пичке* ile *мурĕк-чайăк*, *мурĕк-çăпала* sıfat tamlamaları kullanılır ve anlamları sırasıyla; ahşap kap-kaçak, her çeşit ahşap kap (Bayram, 2007: 122) ile kap kakac anlamlarına gelir.

Çalışmanın amaçlarından biri de Çuvaş Türkçesinde kullanılan kap kakac ile ilgili söz varlığını ortaya çıkarmaktır. Çalışmadaki veriler standart dilde yer alan sözcüklerle sınırlandırılmıştır ve Çuvaş Türkçesi için Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlük, 2007'den; Türkiye Türkçesi için ise TDK tarafından 2011 yılında yayınlanan Türkçe Sözlük'ten yararlanılmıştır. Elde edilen veriler, Türkiye Türkçesi temel alınarak iki ana başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir. Bunlardan birincisi; *pişirme, hazırlama ve servis etme için kullanılan araç gereçler*, ikincisi ise *pişmiş veya pişmemiş gıdaların saklanması için kullanılan araç gereçler* şeklindedir. Sözcüğün diğer Türk lehçesinde karşılığının olmaması durumu kısa çizgi (-) ile gösterilmiştir.

2. Çuvaşlar ve Çuvaş Türkçesi

Çuvaşların ataları olan Bulgarların adına, bu biçimiyle ilk kez 482 yılına ait Bizans kayıtlarında rastlanmış olmakla birlikte Bulgarların atalarının (Onogur Türkleri) daha milat sıralarında Orta Asya'dan batıya göç ederek bir süre Kuzey Kafkasya'da yaşadıkları, daha sonra Doğu Avrupa'ya göç ettikleri ve burada bulunan Hun toplulukları içine karışmışlardır (Ceylan, 1997: 1).

Bulgar-Suvar kabilelerinin komşu Mordvin ve Çeremis (=Mari) gibi Fin-Ugor kavimleri ile birlikte Bulgar birliğini kurdukları kabul edilmektedir. 7. yüzyılda kurulan Büyük Bulgar Hanlığı, Hazarların baskısıyla bölünmüş, Bulgarların bir bölümü (Utigurlar) Orta Volga havzasına, bir bölümü (Kutrigurlar) de güneye yönelmiştir (MS 678). Güneye, bugünkü Bulgaristan ve Romanya'ya yönelenler, Tuna Bulgarları adını almıştır. Tuna Bulgarları zamanla Slav kabileleri içinde eriyerek tarih sahnesinden çekilmiş, geriye Bulgaria 'Bulgaristan' yer adı kalmıştır. Bugünkü Çuvaşların da ataları olduğu kabul edilen Volga Bulgarlarının ülkeleri, 13. yüzyılın başlarında Moğol işgaline uğramıştır. Moğol istilası Bulgar Devleti'ni siyasi bakımdan ortadan

kaldırmış, Bulgar kültürel mirasının büyük ölçüde yok olmasına yol açmıştır. Volga Bulgarları 15. yüzyılda Altın Orda'nın yıkılmasının ardından kurulan Tatar Hanlığı'na bağlanmıştır. 10. yüzyıldan itibaren Rusların ilgi alanı olmaya başlayan Volga havzası ve buranın yerli halkı Çuvaşlar 16. yüzyılın ortasında Rus Devleti'ne bağlanmış, ardından Hristiyanlığı kabul etmişlerdir. Anatri (Aşağı) Çuvaşları ve Turi Çuvaşlarının oluşturduğu Çuvaş halkı 500-600 yıldır bugünkü topraklarında yaşamaktadırlar (Eker, 2004: 157-158).

Günümüzde Rusya Federasyonu içerisinde yer alan Çuvaşistan, 18.300 km² lik küçük bir alana sahiptir. Doğusunda Tataristan, batısında Nijny Novgorod bölgesi, kuzeyinde Mari Cumhuriyeti ve güneyinde Ulyanovsk bölgesi vardır. Çuvaşistan'ın nüfusu 2010 yılında 1.251.619 olarak açıklanmıştır. Bu nüfusun 814.750'si Çuvaş'tır. Çuvaşistan'da 21 büyük yerleşim yeri bulunmaktadır ve başkenti Şupaşkar'dır (Ersoy, 2017: 27).

3. Dil

Türk dilleri ailesi içinde tek başına bir grup oluşturan ve tarihi Bulgar dilinin devamı olarak kabul edilen Çuvaşça, Rusya Federasyonu sınırları içinde Çuvaş Cumhuriyeti'nden başka, Tataristan ve Başkurdistan'da toplam iki milyona yakın kişi tarafından konuşulmaktadır (Eker, 2004: 158-160).

Çuvaşça, aralarında küçük farklar bulunan Anatri ve Viıyal olarak adlandırılan iki ana diyalekten oluşmaktadır. Ölçünlü dil, Anatri diyalektine dayalıdır. Hunca (?), Tuna Bulgarcası, Volga Bulgarcasının oluşturduğu tarihi Bulgar grubunun dil bakımından günümüzdeki tek temsilcisi olan Çuvaş Türkçesi, çok az konuşuru kalan Karay Türkçesi dışında, Avrasya coğrafyasının en batısında konuşulan Türk dilidir. Çuvaşçanın bir Türk dili olduğu ancak 19. yüzyılın başında anlaşılabilmiştir. İlk Türkçe döneminde Türk dil birliğinden ayrılan Ana Bulgarca (Ana Çuvaşça), doğal olarak ilk bakışta diğer Türk dillerinden en uzak, gerçekte ise İlk Türk dilinin pek çok arkaik özelliğini taşıyan ve koruyan bir Türk yazı dilidir. Çuvaş Türkçesi, aynı zamanda Fin-Ugor dilleri ile Türk dilleri arasında köprü görevini görmüştür. Çuvaş Türkçesi Türk dillerinin ses ve biçim bilgisi tarihini doğru tanımada anahtar rolü oynamaktadır. Çuvaş Türkçesi olmadan Türk dillerinin Altay dilleri ile ilişkilerinin aydın-

latılması zorlaşır. Çuvaş Türkçesinin ses bilgisi diğer Türk dil ve lehçelerindeki yaygın ve ortak gelişmelerin dışında çok farklı bir gelişim yolu izlemiştir. Çuvaş Türkçesi geniş Türk dilleri ailesinden en erken dönemlerde ayrılmak ve Türk dillerinin konuşulduğu coğrafyada izole bir dil olarak kalmakla birlikte, özellikle Tatar Türkçesi aracılığıyla 'kardeş' dillerle bağlarını koparmamıştır. Çuvaş Türkçesi ile diğer Türk dil ve lehçeleri arasındaki karşılıklı anlaşılabilirlik oranı sıfırdır: Çuvaş Türkçesi, modern ve tarihi Türk dil ve lehçelerinin ses tarihini aydınlatmada, arkaik pek çok ögeyi koruması ya da diğer Türk dillerinden farklı bir gelişim göstermesi bakımından çok önemli bir rol ve işleve sahiptir (Eker, 2004: 158-160).

4. İnceleme

4.1. Pişirme, Hazırlama ve Servis Etme İçin Kullanılan Kap Kacaklar

Tablo 1: Her İki Lehçede De Karşılığı Bulunan Kap Kacaklar

Türkiye Türkçesi	Çuvaş Türkçesi	Anlam
çatal	вилка (vilka) / сенĕк/ сенкĕ (senĕk/ senkĕ)	Yemek yerken kullanılan iki, üç veya dört uzun dişli araç
çay bardağı	чей курки (çey kurki)	Çay içmekte kullanılan bardak
çay fincanı	чей курки (çey kurki)	Çay içmeye yarayan, kulplu fincan
dibek	килĕ (kilĕ)	İçinde bir şey dövüp ufalamaya yarayan kap
havaneli	кисĕп/ кисеп/ кисип (kisĕp/ kiser/ kisip)	Havan tokmağı
karıştırıcı	калек/калик/ калак (kalek/ kalik/kalak)	Karıştırıcı, mikser
kâse	алтăр курка (altwr kurka)	Derince çanak
kaşık	кашăк (kaşwk)	Sulu ve taneli yiyecekler için kullanılan saplı araç
kazan	хусан (husan)	Yemek pişirmeye yarar derin ve kulplu kap
kepçe	курка (kurka)	Sulu yiyecekleri karıştırmaya, dağıtmaya yarayan saplı araç
kürek	кĕреçе (kĕreşe)	Kürek
leğen	лаххан (lahhan)	Yayvan kap
ocak	вучах (vuçah)	Ateş yakılarak pişirme yapılan yer
oklava	йĕтĕр (yĕtĕr)	Hamur açmakta kullanılan değnek
rende	сава (sava)	Üzerinde küçük delik ve kesici çıkıntıları bulunan araç
sahan	çатма (şatma)	Pişirmede kullanılan derinliği az metal kap
servis tabağı	чашăк/ чашкă (çaşwk/ çaşkw)	Yemek servis edilen tabak

Türkiye Türkçesindeki Kap Kacakla İlgili Söz Varlığının Çuvaş Türkçesiyle Karşılaştırılması

sofra bezi	елме/ ейме (yelme/ yeyme)	Sofranın altına serilen yaygı
süzek	дуршлаг (druşlag)	Süzgeç, süzğü, süzek
süzgeç	дуршлаг (druşlag)	Süzgeç, süzğü, süzek
süzğü	дуршлаг (druşlag)	Süzgeç, süzğü, süzek
tabak	блюдо (blyudo)	Yiyecek konulan yayvan kap
tahta kaşık	калек/калик/ калак (kalek/ kalik/kalak)	Tahtadan yapılmış kaşık
tas	таз (téz)	Yuvarlakça kap
tava	чатма (şatma)	Pişirmede kullanılan yayvan kap
tepsi	ывăс/ ывсă (ıvws/ ıvsw)	Diğer kapları taşımaya yarayan yastı kap
testi	кăпшăм (kwpşwm)	Kulplu, dar boğazlı toprak kap
tuzluk	суланча (sulança)	Tuz konulan kap
yayık	çu ҫапакан машина (şu şarakan maşına)	Tereyağı yapım kabı

Table 2: Türkiye Türkçesinde Olup Çuvaş Türkçesinde Olmayan Kap Kacaklar

Türkiye Türkçesi	Çuvaş Türkçesi	Anlamı
aşurelik	-	Aşure dağıtmaya yarayan kap
balık tabağı	-	Balık koymaya yarayan kap
bardak	-	Su ve benzeri şeyleri içmek için kullanılan kap
bardakaltı	-	Bardağın konulduğu yeri kirletmemesi için kullanılan tabakçık
bira bardağı	-	Bira içmek için yapılmış bardak
cezve	-	Kahve pişirmeye yarayan saplı kap
çatal bıçak takımı	-	Sofra için gerekli olan çatal, kaşık, bıçak takımı
çatallık	-	Çatal konulan yer
çay kaşığı	-	Çayı karıştırmaya yarayan küçük kaşık
çay takımı	-	Çay servisi için gerekli araçlar
çaydanlık	-	İçinde çay pişirilen kap
çemçe	-	Kepçe
çorba kaşığı	-	Yemek yerken kullanılan kaşık
çorba tabağı	-	Çorba konmak için yapılan tabak
çömçe	-	Kepçe
çömlek	-	Toprak tencere
demlik	-	Çayın demlendiği kap
düdüklü tencere	-	Buhar basınçlı tencere
ekmek tahtası	-	Ekmek hamuru konulan tahta
ekmeklik	-	İçine ekmek konulan kap
elektrik ocağı	-	elektrik ile çalışan ocak
fırça	-	Fırça
fırın	-	Yiyecekleri pişirmeye veya ısıtmaya yarayan alet
fincan	-	Sıvı şeyler içmekte kullanılan kap
fritöz	-	Patates kızartmaya yarayan kap

güğüüm	-	Kulplu, boynu uzun su kabı
güveç	-	Yemek pişirilen toprak kap
hamur tahtası	-	Hamur hazırlanan masa
hamur teknesi	-	Hamur yoğurmaya yarayan kap
havan	-	İçinde bir şey dövüp ufalamaya yarayan kap
ilistir	-	Süzgeç
kahve cezvesi	-	Kahve pişirilen kap
kahve fincanı	-	Kahve içilen fincan
kahve kaşığı	-	Kahve karıştırılan kaşık
kahve maki- nesi	-	Kahve pişiren, öğüten makine
kahve tabağı	-	Kahve fincanı tabakçığı
kahve takımı	-	Kahve gereçleri
kahve tepsisi	-	Kahve taşınan tepsi
kalbur	-	Büyük delikli telli elek
kap	-	Herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne
kap kacak	-	Tencere, tabak gibi mutfak eşyaları
kâsecik	-	Küçük kâse
kevgir	-	yayvan ve delikli kap
limonata bardağı	-	Limonata içmek için kullanılan bardak
mangal	-	İçinde ateş yakılarak yiyecek pişirilen araç
piyale	-	Şarap bardağı
rakı bardağı	-	Rakı bardağı
sarpın	-	Ekmek sandığı
sefer taşı	-	Yemek taşımakta kullanılan birbirine geçmeli kaplar
sofra tahtası	-	Sofra serilen engin masa
sofra takımı	-	Yemek servisi için gerekli araçların tümü
sosluk	-	Sos konulan kap
su bardağı	-	Su içmeye yarayan bardak
sürahi	-	İçecek koymaya yarar kap
şampanya bardağı	-	Şampanya içilen bardak
şarap bardağı	-	Şarap içilen bardak
şarap çanağı	-	Şarap içilen kap
şekerlik	-	Şeker konulan kap
tatlı kaşığı	-	Çorba kaşığından küçükçe kaşık
tencere	-	İçinde yemek pişirilen kap
termos	-	Sıcaklık koruyan sıvı saklama kabı
tirbuşon	-	Tıpaları çekmeye yarayan burgu
viski bardağı	-	Viski içilen bardak
yemek tablası	-	Yemek taşınan büyük tepsi

Tablo 3: Çuvaş Türkçesinde Olup Türkiye Türkçesinde Olmayan Kap Kacaklar

Türkiye Türkçesi	Çuvaş Türkçesi	Anlamı
-	алтăр (altwr)	Büyük kepeç

	йĕс хуран (yĕs huran) туй хурань/ туй хуранĕ (tuy huran/tuy huranye)	Bakır kazan
-	семетле (semetle)	Tahta huni
-	ăскăч (wskwç)	Un veya zahire doldurmak için kullanılan küçük kürek
-	çăкăр кĕреçи	Ekmeği ocağa sürmede kullanılan kürek
-	пĕрĕш (pĕrésç)	Sapı ağaçtan, başı demirden yapılmış buz kırmada kullanılan alet
-	тăрăс (twrws)	Kayın kabuğundan silindir şeklinde bir kap
-	тиркĕ/ тирĕк (tirké/ tirék)	Ahşap servis tabağı
-	сăра курки (swra kurki)	Ahşap bira bardağı
-	шыв курки (şıv kurki)	Su keççesi

4.2. Pişmiş veya Pişmemiş Gıdaların Saklanması İçin Kullanılan Kap Kacaklar

Tablo 4: Her İki Lehçede de Karşılığı Bulunan Kap Kacaklar

Türkiye Türkçesi	Çuvaş Türkçesi	Anlamı
ambar	амбар (ambar) /лар (lar)	Tahıl saklanan yer
bakraç	картлам (kartlam)/кĕвенте (kĕvente)	Küçük kova
çanak	плашка (plaşka)	Yayvan, çukurca kap
çekmece	сунтăх/ сунтăк (suntwh/ suntwk)	Masa, dolap gibi şeylerin dışarıya çekilen gözü
çuval	кулек (kulek) / михĕ/ мих/ майăх (mihé/ mih/ mwyywh)	Büyük torba
fiçi	катка (katka) пичке / пичĕке (piçke / piçĕke)	Karnı şişkin ve altı üstü düz kap
kasa	ырça (ırşa)	Sandık
kavanoz	банка (banka)	Kapaklı, silindirik kap
kova	кружка (krujka)	Sıvı taşıma veya saklamaya yarayan kulplu kap
Kutu	коробка (korobka)	Çeşitli maddelerden yapılan kapaklı kap
poşet	хутаç (hutaş)	Küçük çuval, torba, heybe, poşet.
Raf	çŷлĕк (şŷlĕk)	Raf, terak
sepet	ырça (ırşa)	Yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan, bitkilerden örülmüş kap
şişe	бутылка (butılka) / сŷленкке (sŷlenkke)	Sıvı konulan dar ağızlı uzun kap
un çuvalı	çăнăх миххи	Un konulan çuval, torba

Tablo 5: Türkiye Türkçesinde Olup Çuvaş Türkçesinde Olmayan Kap Kacaklar

Türkiye Türkçesi	Çuvaş Türkçesi	Anlamı
badya	-	Ağzı açık geniş su kabı
ballık	-	Bal saklanan kap
biberlik	-	Biber konulan kap
bidon	-	Sıvı maddeler konulan kap
buzdolabı	-	Gıdaları soğuk olarak saklamaya yarayan motorlu dolap
buzluk	-	Gıdaları donmuş olarak saklamaya yarayan motorlu dolap
büfe	-	Rafli dolap
çamçak	-	Ağaçtan oyularak yapılmış su kabı
çapçak	-	Ağaçtan oyularak yapılmış su kabı
çerezlik	-	Çerez konulan kap
çirişçi çanağı	-	Çiriş hazırlamakta kullanılan derin kap
dağar	-	Ağzı yayvan, dibi dar toprak kap
dağarcık	-	Meşin torba
damacana	-	sıvı konulan büyük şişe
dipfriz	-	Gıdaları donmuş olarak saklamaya yarayan motorlu dolap
etlik	-	Et saklanan kap veya yer
fincanlık	-	Fincan konulan kap veya raf
helke	-	Bakraç, kova, herke
kahve dolabı	-	Kahve kavrulan döner kap
küp	-	Sıvı veya katı gıdalrı saklamaya yarayan, geniş toprak kap
limonluk	-	Limon konulan kap
meyvelik	-	Meyve konulan kap
saleplik	-	Salep konulan kap
su kabı	-	Su konulan kap
suluk	-	Su içmek için kullanılan şişe
sütlük	-	Süt koymaya yarayan kap
şarap fiçisi	-	Şarap saklanan fiçi
terek	-	Raf
su testisi	-	Topraktan su kabı
unluk	-	Un saklanan kap veya ambar

yağdanlık	-	Yağ konulan kap
yemişlik	-	Yemiş konulan kap

Tablo 6: Çuvaş Türkçesinde Olup Türkiye Türkçesinde Olmayan Kap Kacaklar

Türkiye Türkçesi	Çuvaş Türkçesi	Anlamı
-	янтав (yantav) / чӑм (çwm)	Kızıl bakırdan yapılmış kısa üç ayaklı uzun bira bardağı
-	пӗтре (pêtre)	(Un koymak için) Eski deri torba, çuval
-	пӳтре (pütre)	Un koyulan eski torba, çuval
-	хаман (haman)	Deri çuval
-	катка-пичке (katka-piçke)	Ahşap kap-kaçak, her çeşit ahşap kap

Sonuç

Elde edilen veriler, iki ana başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir. Bunlardan birincisi; “pişirme, hazırlama ve servis etme için kullanılan araç gereçler”, ikincisi ise; “pişmiş veya pişmemiş gıdaların saklanması için kullanılan araç gereçler” şeklindedir. Bu iki ana başlık altında ise üçer tablo içerisinde inceleme yapılmıştır. Bu tablolar; “her iki lehçede de karşılığı bulunan kap kacaklar”, “Türkiye Türkçesinde olup Çuvaş Türkçesinde olmayan kap kacaklar” ve “Çuvaş Türkçesinde olup Türkiye Türkçesinde olmayan kap kacaklar” şeklinde ayrılmıştır.

Birinci bölümde her iki lehçede de karşılığı bulunan yirmi dokuz kap kacak belirlenmiştir. Bu yirmi dokuz kap kacak adından beş tanesi aynı kelimenin ses değişimine uğramış biçimiyle her iki lehçede de bulunmaktadır. Bu kelimeler; kaşık - кашӑк (kaşwk), leğen-лаххан (lahhan), kazan-хусан (husan), ocak - вучах (vuçah), tas - таз (téz) kelimeleridir. Bu bölümde Türkiye Türkçesinde olup Çuvaş Türkçesinde karşılığına ulaşamayan altmış dört kap kacak tespit edilmiştir. Pişirme, hazırlama ve servis etme için kullanılan araç gereçler başlığı altında değerlendirilen, Çuvaş Türkçesinde olup Türkiye Türkçesinde karşılığına ulaşamayan on kap kacak tespit edilmiştir.

İkinci bölümde ise her iki lehçede de karşılığı bulunan on beş kap kacak tespit edilmiştir. Bu on beş kap kacak adından bir tanesi ses değişimine uğramamış biçimiyle her iki lehçede de

bulunmaktadır. Bu kelime; ambar - амбар (ambar) kelimesidir. Bu bölümde Türkiye Türkçesinde olup Çuvaş Türkçesinde karşılığına ulaşılamayan otuz iki kap kakak tespit edilmiştir. Pişmiş veya pişmemiş gıdaların saklanması için kullanılan araç gereçler başlığı altında değerlendirilen, Çuvaş Türkçesinde olup Türkiye Türkçesinde karşılığına ulaşılamayan beş kap kakak tespit edilmiştir.

Her iki lehçeye de diğer dil ve kültürlerden etkilenme yönünden bakıldığında; Türkiye Türkçesinde bulunan Türkçe olmayan kap kakak adlarının genellikle Arapça, Farsça veya Avrupaî dillerden girmiş olduğu, Çuvaş Türkçesinde bulunan Türkçe olmayan kap kakak adlarının ise genellikle Rusçadan girmiş olduğu söylenebilir.

Çalışmaya dâhil olan kelime sayıları ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Türkiye Türkçesi kısmında, “pişirme, hazırlama ve servis etme için kullanılan araç gereçler” başlığı altında yüz üç, “pişmiş veya pişmemiş gıdaların saklanması için kullanılan araç gereçler” başlığı altında elli iki olmak üzere toplam yüz elli beş kelime değerlendirilmiştir. Çuvaş Türkçesi kısmında ise birinci başlık altında otuz dokuz, ikinci başlık altında yirmi olmak üzere toplam elli dokuz kelime değerlendirilmiştir. Bu kelimelerle ilgili genel sayısal sonuçlar ise şu şekildedir:

Her iki lehçede de karşılığı olan kelime sayısı: Kırk dört;

Türkiye Türkçesinde olup Çuvaş Türkçesinde karşılığına ulaşılamayan kelime sayısı: Doksan altı;

Çuvaş Türkçesinde olup Türkiye Türkçesinde karşılığına ulaşılamayan kelime sayısı: On beş.

Kaynakça

- AKSAN, Doğan (2004). *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Ankara: Engin Yayınevi.
- BAYRAM, Bülent (2007). *Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlük*, İzmir: Tablet Yayınları.
- COŞAR, A. Mevhibe-GÜNEŞ, Bahadır (2017). “Derleme Sözlüğü’nde Kap Kacak Eşya Adları”, Haz. Emine Gürsoy Naskali, Mutfak Araç-Gereçleri Kitabı, İstanbul: Kitabevi: 87-168.
- EKER, Süer. (2004). “Çuvaşça Çok Zamanlı Morfoloji”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 18, 157-171. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdded/issue/12704/154596>
- ERSOY, Feyzi. (2017). *Çuvaş Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- KALKAN, Asiye Figen (2007). “Divanü Lügati’t-Türk’teki Mutfak Gereçleri”, haz. Emine Gürsoy Naskali, Mutfak Araç-Gereçleri Kitabı, İstanbul: Kitabevi: 3-86.
- ŞAHAN Güney, Fatma (2007). “Tatarcada Kap Kacak İsimleri”, Haz. Emine Gürsoy Naskali, Mutfak Araç-Gereçleri Kitabı, İstanbul: Kitabevi: 259-281.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.